

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 182/2025 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Helinä Tiura-Virta, sisäministeriö
- johtaja Tuula Helander, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Joni Komulainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Mikko Eteläpää, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- ylitarkastaja Tanja Muotka, tietosuojavaltuutetun toimisto
- tutkija Kimmo Kuukasjärvi, Poliisiammattikorkeakoulu
- poliisilakimies Visa Weckström, Poliisihallitus
- professori Samuli Saarni, Tampereen yliopisto
- pääsihteeri Maija Miettinen, Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE
- hallintoylilääkäri Teppo Heikkilä, HUS-yhtymä
- juristi Rasmus Rantanen, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- juristi Ella Ylikarhu, Kuluttajaliitto ry
- puheenjohtaja Anna Meuronen, Suomen akuuttilääketieteen yhdistys ry
- johtaja Jukka Mattila, Suomen Lääkäriliitto ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- oikeusministeriö
- suojelupoliisi
- Lupa- ja valvontavirasto
- Niuvanniemen sairaala
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Hyvinvointiala HALI ry
- Pakolaisneuvonta ry

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

- Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry
- Sosiaalityöntekijäin liitto ry
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Suomen Apteekkariliitto ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Sairaanhoidajat ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia (872/2011), lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa (616/2019, poliisin henkilötietolaki), lakia henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa (639/2019, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki), lakia rajavartiolaitoksen hallinnosta (577/2005), lakia rikostorjunnasta Tullissa (623/2015, Tullin rikostorjuntalaki), lakia henkilötietojen käsittelystä Tullissa (650/2019), lakia sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa (89/2025), lakia puolustusvoimista (551/2007), lakia henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa (332/2019) sekä lakia henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa (615/2020). Esityksen mukaan poliisilaissa ja poliisin henkilötietolaissa säädettyjä tiedonsaanti- ja tietojen luovutussäännöksiä muutetaan siten, että ne mahdollistavat nykyistä paremmin poliisin tietojenvaihdon muiden viranomaisten kanssa muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi. Esityksen tarkoituksena on selkeyttää poliisin tiedonsaantia muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien tiedonsaantioikeuksia ja tietojen luovuttamista koskevaan sääntelyyn ehdotetaan tehtäväksi vastaavia muutoksia siltä osin kuin muutokset liittyvät Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien lakisäätteisiin tehtäviin. Lisäksi ehdotetaan, että Maahanmuuttovirastolla on oikeus vaihtaa eräitä etsintäkuulutustietoja poliisin kanssa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa esityksen katsottiin parantavan sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä työskentelevien ja asioivien henkilöiden turvallisuutta sekä omaisuuden suojaa, suojaavan kansallista turvallisuutta, vastaavan positiivisesti tunnistettuihin poliisin tietojenvaihdon kehittämistarpeisiin ja säästävän tiedonsaantiin oikeutettujen viranomaisten resursseja. Esitykseen suhtauduttiin kuitenkin lähes kaikkien sosiaali- ja terveydenhuollon alan edustajien taholta huomattavan kriittisesti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta tarkastelee ehdotusta toimialansa kannalta ja kiinnittää jäljempänä hallintovaliokunnan huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon osalta tarkentamista edellyttäviin seikkoihin koskien erityisesti hoito- ja hoivasuhteen luottamuksellisuutta, tiedonsaantioikeuksien oikeasuhtaisuutta suhteessa rikosperusteisiin sekä tietopyynnön esittämistä ja siihen vastaamista.

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Esityksen mukaan poliisilakiin lisätään uusi säännös (4 luvun 5 §) tietojen saannista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta. Pykälän mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä edellyttäen, että tiedot ovat välttämättömiä pykälässä säädettyihin käyttötarkoituksiin, esimerkiksi jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta. Tiettyjen erikseen säädettyjen rikosten ollessa kyseessä tietojensaantioikeus olisi mahdollinen, vaikka sanotuista rikoksista säädetty enimmäisrangaistus on alhaisempi kuin kaksi vuotta vankeutta. Säännös ei mahdollista oma-aloitteista tietojen antamista sosiaali- ja terveydenhuollosta, vaan tietojen antamisen tulee perustua poliisiin pyyntöön. Pyydettyvät tiedot eivät voi myöskään koskea henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- tai terveydenhuollossa, vaan ne on rajattu henkilöllisyystietoon ja yksittäiseen läsnäoloa koskevaan tietoon.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin (20 a §) ja Tullin rikostorjuntalakiin (2 luvun 14 a §) ehdotetaan säädettäväksi Rajavartiolaitokselle ja Tullille osin vastaavat tiedonsaantioikeudet, mutta suppeammin siten, että tiedonsaantioikeus on ainoastaan sellaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon arkaluonteisten tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä sosiaali- ja terveydenhuollon omasta, tarkkarajaisesti säädetystä oikeudesta ja velvollisuudesta luovuttaa tietoja säädettyissä poikkeustilanteissa, poliisille säädettyyn nimenomaiseen ja itsenäiseen oikeuteen pyytää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa ja tieto hänen henkilöllisyydestään useiden eri rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, etsintäkuulutetun tavoittamiseksi sekä kadonneen henkilön löytämiseksi. Poliisin tiedonsaantioikeus irrotetaan siten osittain nykyisestä sosiaali- ja terveydenhuollon omasta erityissääntelystä ja rakennetaan erilliseksi poliisilain toimivaltuudeksi. Tullin ja Rajavartiolaitoksen tietojensaantioikeuksissa on puolestaan kyse kokonaan uusista tietojensaantioikeuksista sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Hoito- ja asiakassuhteen luottamuksellisuus sekä hoitoon ja palveluihin hakeutuminen

Valiokunta toteaa, että terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöiden salassapitovelvollisuus muodostaa keskeisen perustan luottamuksellisen hoito- ja sosiaalihuollon asiakassuhteen syntymiselle ja jatkuvuudelle. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotettu muutos laajentaa poliisin tiedonsaantioikeutta nykyisestä merkittävästi ja tietopyyntöön annettu vastaus saattaa paljastaa suorasti tai epäsuorasti hyvinkin arkaluontoista tietoa, esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on hoidossa mielenterveyteen liittyvien syiden vuoksi.

Länsimaisen oikeuskäsityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon tiedot ovat arkaluonteisia henkilötietoja ja esimerkiksi lääkärin kanssa käydyt keskustelut kuuluvat luottamuksellisen tiedonvaihdon piiriin, jonka paljastamisesta ulkopuoliselle voi lähtökohtaisesti päättää vain potilas itse. Tähän liittyen valiokunnan asiantuntijakuulemisissa esitettiin laajasti esitykseen

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

kohdistuvaa kritiikkiä ja todettiin esityksen perustavanlaatuisena ongelmana olevan sen, että esityksen keskittyessä rikostorjunnan intressiin ei siinä ole tehty käytännössä lainkaan punnintaa rikostorjunnalla saavutettavien tavoitteiden tai toisaalta hoito- ja asiakassuhteen luottamuksen turvaamisen välillä eikä esityksessä siten ole onnistuttu perustelemaan, miksi näin keskeisen yhteiskunnallisen periaatteen ja arvon toteutuminen riskeerataan. Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa nostettiin esiin keskeisenä huolena se, miten esityksessä varsinkin kevyiden rikosten paljastamisen tai selvittämisen vuoksi salattavien potilas- ja asiakastietojen antaminen poliisille vaikuttaa potilaiden ja asiakkaiden luottamukseen tiedon antajaan ja mitä luottamuksen heikentymisestä seuraa potilaalle, asiakkaalle ja yhteiskunnalle. Esitettiin myös näkemys siitä, että esitys voi heikentää sosiaali- ja terveydenhuollon ihmisarvoa kunnioittavaa perustaa ja jakaa ihmiset kahteen luokkaan: heihin, jotka uskaltavat hakea hoitoa ja sosiaalihuollon palveluja ilman pelkoa sekä heihin, joiden pitää pelätä oman vapautensa puolesta hakiessaan hoitoa ja palveluja. Tuotiin esiin myös, että esimerkiksi psykiatrian ja päihdesairauksien alalla on tyyppillistä, että osa potilaista pelkää sairautensa vuoksi monenlaisia asioita.

Valiokunta korostaa, että terveydenhuollon eettinen perusvelvoite ja tavoite on edistää potilaiden hyvinvointia ja terveyttä niin yksilönä kuin ryhmänä (kansanterveys). Tätä tehtävää on mahdoton toteuttaa, jos luottamus terveydenhuollon tietosuojaan rapautuu ja potilaat eivät enää hae hoitoa. Vastaavasti sosiaalihuollon luottamuksellisen suhteen murentuminen voi johtaa siihen, että ihmiset jättävät hakeutumatta tarvitsemiinsa palveluihin, välttelevät erityisesti päihde-, mielenterveys-, kriisi-, asumis- ja lastensuojelupalveluja tai salaavat työntekijöiltä palvelujen vaikuttavuuden kannalta olennaisia tietoja. Tällainen kehitys heikentäisi sekä yksittäisten asiakkaiden turvallisuutta että palvelujärjestelmän vaikuttavuutta. Myös esimerkiksi tartuntatautien torjunta voi vaikeutua, millä voi olla suoria vaikutuksia koko väestöön.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa painotettiin hyvin laajasti sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta haittojen ja hyötyjen suhde kallistuu selvästi esitystä vastaan. Haitta ei rajoitu niihin henkilöihin, joista tietoa mahdollisesti pyydetään, vaan koko väestöön. Luottamuksen menetys on siten systeeminen haitta, jolloin ihmiset mahdollisesti yleisemminkin joutuvat arvioimaan, onko turvallista hakeutua hoitoon tai palveluihin, kertoa oireistaan tai tuen tarpeistaan rehellisesti tai jäädä esimerkiksi sairaalaan. Luottamuksen menetys voi aiheuttaa hoitoon ja palveluihin hakeutumisen välttelyä tai viivästymistä, oireiden salaamista ja hoitosuhteiden katkeamista. Kuulemisissa tuotiin esiin, että nämä eivät ole tärkeän yleisen hyödyn saavuttamisen sivuvaikutuksia, vaan sosiaali- ja terveydenhuollon ydintehtävään osuvia riskejä. Kun sääntely vaikuttaa koko järjestelmän luottamuspohjaan, puuttumisen painoa on arvioitava paljon vakavammin kuin vain yksittäisen tiedonluovutuksen kautta.

Valiokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota myös siihen, että esityksessä ei ole riittävästi arvioitu sääntelyn vaikutuksia haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin. Käytännössä ehdotettu sääntely kohdistuu voimakkaimmin henkilöihin, jotka ovat jo ennestään vaikeassa elämäntilanteessa tai joilla on korkea kynnys hakea apua. Erityisen ongelmallisia vaikutuksia voi kohdistua esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaisiin, asunnottomiin ja hätämajoitusta käyttäviin henkilöihin, väkivallan uhreihin, nuoriin ja lastensuojelun asiakkaisiin, paperittomiin tai muuten viranomaisiin epäluuloisesti suhtautuviin henkilöihin sekä henkilöihin, joilla on aiempia rikosepäilyjä tai pelko poliisikontakteista. Valiokunta toteaa, että esimerkiksi

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

huumeiden käyttäjien kohdalla on pidetty inhimillisesti, kansanterveydellisesti ja huumehaittojen ehkäisyn kannalta tärkeänä, että hoitoon uskalletaan hakeutua ilman pelkoa tietojen luovuttamisesta poliisille.

Valiokunta pitää tärkeänä esityksen tavoitetta rikosten torjunnan edistämisestä. Koska esityksellä kuitenkin puututaan niin merkittävästi hoito- ja asiakassuhteen luottamuksellisuuteen, tulee hallintovaliokunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan mietinnössään huolellisesti punnita esityksen oikeasuhtaisuutta sekä osoittaa konkreettisesti esityksellä saavutettavat hyödyt suhteessa siitä aiheutuviin yhteiskunnallisiin sekä inhimillisiin haittoihin. Oikeasuhtaisuuden kannalta on tarkasteltava kolme asiaa: tavoitteen hyväksyttävyyttä, keinon välttämättömyyttä ja keinon haittojen sekä hyötyjen välistä suhdetta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisissa nostettiin sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta esiin oikeasuhtaisuuden näkökulmasta merkityksellisiä säännösmuutosehdotuksia, joita käsitellään tarkemmin jäljempänä.

Tiedonsaanti tiettyjen rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi (4 luvun 5 §:n 1—3 kohta)

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n mukaan poliisilla on ensinnäkin oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikoina ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta (4 luvun 5 §:n 1 kohta).

Toiseksi poliisilla on ehdotuksen mukaan oikeus saada edellä mainittu välttämätön tieto paljastaakseen ja selvittääkseen säännöksessä erikseen mainittuja rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on alle kaksi vuotta vankeutta (4 luvun 5 §:n 2 kohta). Tällaisia rikoksia ovat kahden vuoden rangaistusmaksimin alle jäävät henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä seksuaalirikokset, liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja rattijuopumus.

Kolmanneksi poliisilla on ehdotuksen mukaan oikeus saada välttämätön tieto säännöksessä nimenomaisesti mainittujen kahden vuoden rangaistusmaksimin alle jäävien rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, kun tällaiset rikokset kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön (4 luvun 5 §:n 3 kohta). Tällaisia rikoksia ovat järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen, varkaus, näpistys ja kavallus, vahingonteko sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito. Asioivilla henkilöillä viitataan kyseisessä lainkohdassa kehen tahansa henkilöön, joka on ollut läsnä sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa.

Valiokunta pitää perusteltuna, että poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon välisen tietojen luovutuksen sääntelyä selkeytetään ja että tietojen luovutus on sidottu poliisilakiin ehdotetussa 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa tiettyyn rangaistustasoon ja tiettyihin rikoksiin. Valiokunta pitää erityisen perusteltuna 4 luvun 5 §:n 3 kohdan sääntelyä tietojen luovuttamisesta, kun kyse on sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön kohdistuvista tietyistä rikoksista. Rikosvastuun toteuttamisen kannalta on tärkeää sitä, että poliisi voi saada sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajilta niiden toimitiloissa tapahtuneiden rikosten selvittämiseksi epäillyn rikosentekijän läsnäolo- tai nimitiedon silloin,

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

kun epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Tämä voi olla video- tai kuvatalenteen ohella käytännössä ainoa mahdollinen keino saada rikos selvitettyä. Valiokunta pitää työntekijöiden oikeusturvan ja laajemmin koko hoito- ja hoiva-alan työhyvinvoinnin ja houkuttelevuuden kannalta tärkeänä sitä, että ehdotetun sääntelyn avulla pyritään ehkäisemään sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökuntaan kohdistuvia rikoksia sekä puuttumaan niihin.

Valiokunta kuitenkin toteaa, että ehdotettu sääntely laajentaa poliisin tiedonsaantioikeutta nykyisestä merkittävästi ja ehdotetun sääntelyn perusteella tietoja velvoitetaan luovuttamaan varsin kevyiden rikosten paljastamisen tai selvittämisen vuoksi. Ehdotettu sääntely tarkoittaa hoidon ja asiakassuhteen luottamuksen suojan näkökulmasta merkittävää muutosta nykytilaan.

Terveystietojen suojattavuuden astetta kuvaa nykykäytännössä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n säännökset, jotka kieltävät lääkäriä todistamasta henkilön arkaluonteisista tiedoista, ellei henkilö itse suostu todistamiseen. Jos syyttäjä ajaa henkilölle syytettä, josta ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta, voi tuomioistuin velvoittaa lääkärin todistamaan myös suojattavista tiedoista. Sosiaalihuollon asiakastietojen luovuttamista koskevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietolain 63 §:n mukaan sosiaalihuollon palvelunantajan tulee pyydettyäessä antaa asiakkaan suostumuksesta riippumatta salassa pidettävää asiakastietoa poliisille, syyttäjäviranomaiselle ja tuomioistuimelle, jos se on tarpeen sellaisen rikoksen selvittämiseksi, jonka ilmoittamatta jättäminen on rangaistavaa rikoslain 15 luvun 10 §:n nojalla, taikka jonka enimmäisrangaistus on vähintään neljä vuotta vankeutta. Lisäksi sosiaalihuollon palvelunantaja voi antaa oma-aloitteisestikin tiedon myös edellä mainittua vähäisempien rikosten osalta, jos sosiaalihuollon palvelunantaja arvioi tiedon antamisen olevan välttämätöntä lapsen edun taikka erittäin tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi.

Myös perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 14/2026 vp, kappale 29) kiinnittänyt huomiota ehdotetun sääntelyn oikeasuhtaisuuteen erityisesti kahden vuoden rangaistuksen enimmäismäärää lievempien rikosten osalta. Vaikka perustuslakivaliokunta toteaa, että välttämättömyyteen sidottu sääntely ei muodostu säätämisympäristöön vaikuttavalla tavalla ongelmalliseksi oikeasuhtaisuuden kannalta, on hallintovaliokunnan perustuslakivaliokunnan mukaan syytä arvioida tarkkaan mahdollisuuksia rajata perusterikosten joukkoa edelleen, koska kyse on kuitenkin arkaluonteisista tiedoista. Tällaista arviointia on perustuslakivaliokunnan mukaan perusteltua tehdä myös Rajavartiolaitoksen ja Tullin tiedonsaantioikeuksien osalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan sisäministeriö tulee antamaan hallintovaliokunnalle vastineen, jossa arvioidaan esitettyjen perusterikosten tarpeellisuutta perustuslakivaliokunnan lausuman mukaisesti.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että kriteerin asettamista nimenomaan kahden vuoden vankeusrangaistukseen perustellaan esityksessä hyvin niukasti. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä, että hallintovaliokunta punnitsee nimenomaan kahden vuoden vankeusrangaistukseen sidotun tiedonsaantioikeuden oikeasuhtaisuutta suhteessa sosiaali- ja terveydenhuollon arkaluonteisten tietojen luovuttamiseen ja yksityiselämän suojan taustalla olevien yhteiskunnallisten intressien painavuuteen sekä hoito- ja asiakassuhteen luottamuksellisuuden vaarantumiseen.

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää oikeasuhtaisuuden kannalta hallintovaliokunnan huomiota myös siihen, että 1. lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 2 kohta mahdollistaa tietojen pyytämisen ja tietojen luovutuksen myös lievän pahoinpitelyn, vammantuottamuksen, pelastustoimen laiminlyönnin ja liikenneturvallisuuden vaarantamisen selvittämiseksi ja paljastamiseksi riippumatta siitä, missä rikos on tapahtunut. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä, että hallintovaliokunta arvioi, onko tällaisten rikosten selvittämisen ja paljastamisen yhteiskunnallinen intressi niin painava, että sillä voidaan perustella yksityiselämän suojan rajoittamista sekä hoito- ja asiakassuhteen luottamuksellisuuden murentamista ehdotetulla tavalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnalle oikeasuhtaisuuden parantamiseksi harkittavaksi, että esimerkiksi lievän pahoinpitelyn ja vammantuottamuksen laiminlyöntiä koskevat viittaukset rikoslakiin siirrettäisiin momentin 3 kohtaan, jolloin tiedonsaanti näiden osalta rajautuisi tilanteisiin, joissa epäilty rikos kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota myös esityksen epäjohdonmukaisuuteen poliisin tiedonsaantioikeuden sekä Tullin ja Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuden välillä. Rajavartiolaitoksen (Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa 20 a §) ja Tullin (Laki rikostorjunnasta Tullissa 14 a §) kohdalla tiedonsaanti on rajoitettu rikoksiin, joissa laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, vaikka Rajavartiolaitoksen ja Tullin tutkittaviin rikoksiin sisältyy lievemmin rangaistavia rikoksia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan esityksessä on otettu huomioon, että poliisin toimivalta paljastaa ja selvittää rikoksia on laajempi kuin Rajavartiolaitoksen ja Tullin. Esityksessä on selvityksen mukaan haluttu rajata viranomaisten tiedonsaantia siten, että vain poliisilla, jolla on laajin esitutkintatoimivalta, on mahdollisuus saada tieto lakisääteisillä edellytyksillä kahden vuoden rangaistusmaksimia lievemmistä rikoksista silloin, kun se on välttämätöntä. Rajavartiolaitos ja Tulli eivät tutki lakiehdotuksen 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja rikoksia, kuten lieviä pahoinpitelyjä, vammantuottamuksia tai liikenneturvallisuuden vakavaa vaarantamista. Näiden rikosten osalta esityksessä on myös tunnistettu tarve uhrin oikeuksien suojaamiselle sekä se, että tiedonsaanti edistäisi tällaisen rikoksen selvittämistä ja myös estäisi henkilöä toistamasta tekoa, kuten liikenne-rikosta, joka voisi johtaa jonkun kuolemaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan hallintovaliokunnan on kuitenkin edellä kuvatulla tavalla syytä arvioida myös poliisin tiedonsaantioikeuden rajaamista vain sellaisten rikosten selvittämiseen, joista enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta ja rajata lievempien rikosten osalta tiedonsaantioikeus vain tilanteisiin, joissa epäilty rikos kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön.

Tullin ja Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuden osalta sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteella jää epäselväksi, onko tietojen saanti henkilön olosta terveyden- tai sosiaalihuollon toimijan tiloissa tiettyyn aikaan Tullin ja Rajavartiolaitoksen esitutkintavastuulle kuuluvien rikosten tutkimiseksi välttämätöntä ja tiedonsaanti oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä, että hallintovaliokunta arvioi myös Tullille ja

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

Rajavartiolaitokselle ehdotettua tietojensaantioikeuden oikeasuhtaisuutta ja tarvittaessa muuttaa ehdotettua sääntelyä.

Henkilöllinen soveltamisala

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n 1—3 kohtien sanamuodon mukaan tiedonsaanti henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä ei ole riippuvainen henkilön asemasta siinä rikoksessa, jonka paljastamisesta tai selvittämisestä on kysymys. Näin ollen ehdotetun sääntelyn mukaan tieto on annettava riippumatta siitä, onko henkilö epäillyn asemassa, asianomistajana tai mahdollisena todistajana kysymyksenä olevassa rikostapahtumassa.

Myös perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ehdotettua tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta koskevaa sääntelyä ei ehdoteta rajattavaksi henkilöllisesti. Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojensaantioikeuden henkilöllistä ulottuvuutta on sääntelyn tarkkarajaisuuteen ja täsmällisyyteen sekä oikeasuhtaisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä täsmentää, jotta 1., 3. ja 5. lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan sisäministeriö tulee tekemään hallintovaliokunnalle annettavassa vastineessaan ehdotuksen sääntelyn henkilöllisen ulottuvuuden täsmentämiseksi. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa sääntelyn henkilöllisen ulottuvuuden täsmentämistarvetta erityisesti arkaluonteisten sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen kohdalla.

Tiedonsaanti yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi (4 luvun 5 §:n 4 kohta)

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n 4 kohdan mukaan poliisilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä välttämätön tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettyä aikana ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää näissä tilanteissa poliisille ehdotettua tiedonsaantioikeutta perusteltuna palvelunantajan toimitiloissa asioivien ja työskentelevien henkilöiden hengen ja terveyden suojan kannalta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää kuitenkin hallintovaliokunnan huomiota siihen, että jo voimassa olevan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 62 §:n mukaan palvelunantaja tai sen tehtäviä suorittava henkilö saa salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö sosiaalihuoltolain tai terveydenhuoltolain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. Poliisilla ei aina edes ole tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa aiheutetusta henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavasta vaarasta ilman asiakastietolain 62 §:n mukaista ilmoitusta.

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

Valiokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan ehdotettu sääntely ei ole päällekkäinen asiakastietolain sääntelyn kanssa. Asiakastietolaissa on kyse oma-aloitteisesta ilmoittamisesta, joka koskee lähtökohtaisesti uhkatilanteita, jotka on saatu selville hoito- tai asiakassuhteen aikana esimerkiksi asiakkaan tai potilaan kanssa käydyissä keskusteluissa. Poliisilakiin esitetyssä säännöksessä on puolestaan kysymys poliisin pyynnöstä tapahtuvasta tiedonsaannista, joka koskee tietyn henkilön fyysistä läsnäolotietoa tietyssä paikassa, ja poliisille tieto uhkaavasta tilanteesta on voinut tulla esimerkiksi hätäkeskuksen kautta. Poliisilakiin ehdotetussa säännöksessä kysymys voi olla esimerkiksi asiakkaan tai potilaan akuutista väkivaltaisesta tai aggressiivisesta käytöksestä tai uhkailusta palvelunantajan toimitiloissa.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kuitenkin toteaa, että hallintovaliokunnan tulee arvioida, onko poliisin tiedonsaantioikeus näissä tilanteissa tarpeen vai onko riittävää, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöllä, jolla tieto on tieto tapahtumista sekä riittävä ammattitaito arvioida tilannetta esimerkiksi potilaan hoidon näkökulmasta, on asiakastietolain 62 §:n mukainen ilmoitusoikeus.

Tiedonsaanti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi (4 luvun 5 §:n 5 kohta)

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n 5 kohdan mukaan poliisilla on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä tieto, jos tieto on välttämätön kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Esityksen perustelujen (s. 76) mukaan kansallisen turvallisuuden suojaaminen on säädetty suojelupoliisin tehtäväksi poliisin hallinnosta annetun lain 10 §:ssä, ja se on yleisenä edellytyksenä suojelupoliisin henkilötietojen käsittelylle. Perustelujen mukaan suojelupoliisin tiedonhankinnan kohdehenkilö voi olla sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja suojelupoliisilla voi olla tarve saada tieto tästä läsnäolosta. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena on siten turvata suojelupoliisin tiedonsaanti siviilitiedustelun kohteena olevan henkilön tunnistamisen tai tavoittamisen taikka tällaisen henkilön liikkumisen selvittämisen tarkoituksessa silloin, kun tämä on välttämätöntä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitettua kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on pidetty osin epäselvänä, minkä valtuuksien kohdalla, missä tilanteissa ja missä rajoissa tiedustelumenetelmän käyttö voidaan kohdistaa muihin kuin kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavaan toimintaan itse osallistuvaan tai siihen liittyvään henkilöön. Kuulemisessa on katsottu, että salassapidosta poikkeaminen edellyttää täsmällisempää sääntelyä siitä, mikä konkreettinen liityntä henkilöllä on toimintaan, josta tiedonhankinta on välttämätöntä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Valiokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan säännös ei mahdollista uhkan kannalta sivullisen henkilön läsnäoloa tai henkilöllisyyttä koskevan tiedon pyytämistä tai saantia. Säännöksessä tiedonsaanti on kytketty välttämättömyyteen, ja sivullista koskevat tiedot eivät selvityksen mukaan voi missään tilanteessa olla välttämättömiä eivätkä edes tarpeellisia kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan uhkan torjumisen tarkoituksessa. Selvityksen mukaan myös yleiset poliisioikeudelliset periaatteet, kuten tarkoituksensidonnaisuuden ja

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

suhteellisuuden periaatteet, eivät mahdollista uhkan kannalta sivulliseen henkilöön kohdistuvaa tiedonsaantia ehdotetun säännöksen nojalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että säännöksen sanamuoto kuitenkin mahdollistaa tätä laajemman tietojensaantioikeuden ja pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta arvioi, onko säännöksen sanamuotoa täsmennettävä sääntelyn oikeasuhtaisuuden lisäämiseksi ja tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että kansallista turvallisuutta koskevassa tietopyynnössä ei välttämättä voida yksilöidä tietojen luovuttajalle kovin tarkasti kansalliseen turvallisuuteen liittyvää syytä tietopyynnölle, mikä korostaa tietojen pyytäjän tietojen luovutukseen liittyvien tietojen ja perustelujen dokumentointivelvollisuutta ja toiminnan jälkikäteisen valvonnan tärkeyttä.

Tiedonsaanti vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa ja tuomioistuimeen noutamista varten (4 luvun 5 §:n 6 kohta)

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n 6 kohdan mukaan poliisilla on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä tieto, jos tieto on välttämätön henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten.

Esityksen mukaan käytännössä näissä tilanteissa tietoja pyytää yleensä poliisi, joka tavoittelee etsintäkuulutettua henkilöä, ja säännöstä perustellaan muun muassa sillä, ettei sosiaali- ja terveydenhuollon toimitila voi olla paikka, jossa voi paikoilla vankeusrangaistusta tai velvollisuutta osallistua oikeuden istuntoon. Säännöskohtaisissa perusteluissa viitataan vankeuslain 2 luvun 2 a §:än, jonka 4 kohdan mukaan rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa tuomitun täytäntöönpanon aloittamista varten, jos tuomittu ilmeisesti pakoilee täytäntöönpanoa. Valiokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan pakoilulla viitataan siihen, että mikään laitos tai muu tila ei voi olla yhteiskunnasta erillinen tila, johon lait eivät yltäisi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sinällään perusteltuna turvata se, ettei vankeusrangaistusta tai oikeuden istuntoa voi vältellä sosiaali- tai terveydenhuollon toimitiloissa oleskelemalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää kuitenkin hallintovaliokunnan huomiota siihen, että esimerkiksi terveydenhuollon avohoitokäynnit kestävät lyhyen aikaa ja sairaalaosastohoito perustuu aina lääketieteellisiin syihin eikä niihin vaikuta potilaan oma tahto olla kotiutumatta sairaalasta silloin, kun lääkäri katsoo hoidon tarpeen sairaalassa olevan ohi. Henkilön syy olla kirjattuna esimerkiksi sairaalassa voi perustua ainoastaan terveydenhuollon ammattihenkilön arvioiman hoidon tarpeeseen, joten henkilö ei voi näin ollen esityksen perusteluissa mainitun vankeuslain 2 luvun 2 a §:n 4 kohdan tarkoittamalla tavalla ”ilmeisesti pakoilla” vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai tuomioistuinkäsittelyä hakeutumalla hoitoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon julkisissa tiloissa, kuten sairaalan kahviossa tai odotusaulassa, muutoin oleskelevien henkilöllisyyttä ei puolestaan tarkasteta eikä sosiaali- ja terveydenhuollon antajalla ole niistä näin ollen tietoa, joten näiden henkilöiden osalta tietoa oleskelusta tiloissa ei pystyä välittämään.

Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että ehdotettu tiedonsaantioikeus voi heikentää vankeusrangaistukseen tuomitun tai tuomioistuimen

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

käsittelyyn osallistumisvelvollisen henkilön luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja vähentää hakeutumista palvelujen piiriin, vaikka palveluntarve olisi ilmeinen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää sinällään perusteltuna, että poliisilla on oikeus saada tietoja henkilöstä, joka pakoilee vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että hallintovaliokunta arvioi säännöksen tarpeellisuutta suhteessa rikoksen vakavuuteen, sosiaali- ja terveydenhuoltoon kohdistuvaan luottamukseen sekä vaitiolovelvollisuuteen ja yksityisyydensuojaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla ei ole omaehtoista ilmoitusvelvollisuutta eli tietoja luovutetaan ainoastaan poliisin sitä erikseen pyytäessä.

Tiedonsaanti kadonneen etsimiseksi (4 luvun 5 §:n 7 kohta)

Poliisilakiin ehdotetun 4 luvun 5 §:n 7 kohdan mukaan poliisilla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietynä aikana ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa osa kuultavista piti ehdotettua sääntelyä kannatettavana, koska tiedon perusteella todettiin voitavan joissain tapauksissa säästää turvallisuusviranomaisten etsintäresursseja. Toisaalta tuotiin esille, ettei katoaminen yksilön vapaasta tahdosta ole kiellettyä, eikä se saa olla este mahdollisuudelle hakeutua tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen piiriin.

Esityksessä kyseistä kohtaa on perusteltu erityisesti muistisairaiden ulkona eksyksissä ja vaarassa olevien vanhusten etsintöjen käynnistämisen tarpeellisuuden arvioinnilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että poliisilla on riittävät tiedonsaantioikeudet hengen ja terveyden vaarassa olevien kadonneiden tai kadonneeksi epäillyn etsintää varten. Valiokunta kuitenkin kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että pykälän sanamuoto avaa poliisille perustelutekstejä huomattavasti laajemmat mahdollisuudet pyytää tietoja kenestä tahansa mahdollisesti kadonneesta henkilöstä.

Valiokunnan sisäministeriöltä saaman selvityksen mukaan poliisilla ei ehdotetun sääntelyn perusteella ole oikeutta ilman henkilön suostumusta välittää eteenpäin tietoa siitä, onko kyseinen henkilö asiakkaana sosiaali- tai terveydenhuollossa, jos kadonnut tai kadonneeksi epäilty henkilö on täysivaltainen eikä halua tulla löydettyksi. Poliisi voi käyttää sosiaali- tai terveydenhuollosta saadun henkilön läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevan tiedon ainoastaan sen toteamiseen, ettei etsintätoimenpiteitä tarvita.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää kuitenkin hallintovaliokunnan huomiota siihen, että ehdotetussa sääntelyssä sallitaan kadonnutta koskevan tiedon luovuttaminen ja siirretään oikeus tiedon käyttämiseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta poliisille. Valiokunta painottaa, että Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksessa, Euroopan Unionin perusoikeuskirjassa, Euroopan neuvoston tietosuoja koskevaan yleissopimuksessa sekä Euroopan unionin yleisessä tietosuoja-asetuksessa tiedollista itsemääräämisoikeutta korostaa

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

käsittelyn oikeusperustana suostumuksen ensisijaisuutta koskeva vaatimus. Tämän vuoksi tieto kadonneen henkilön läsnäolosta ja henkilöllisyydestä tulisi ensisijaisesti luovuttaa vain kadonneen henkilön suostumuksen perusteella.

Sairaalassa oleva hengen ja terveyden vaarassa oleva potilas on puolestaan sairaalassa hoidossa, eikä tiedonsaantioikeus kyseissä tilanteissa ole välttämätön. Valiokunta kuitenkin toteaa, että henkilön sairaalassaolotiedon luovuttaminen voi joissain etsintätilanteissa säästää merkittävästi poliisin resursseja ja vähentää omaisten huolta, ja voisi näistä syistä olla kannatettavaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnalle harkittavaksi, että säännöstä muutettaisiin siten, että sairaalassaolotieto voitaisiin luovuttaa tilanteessa, jossa poliisi etsii kadonnutta tai kadonneeksi epäiltyä henkilöä ja tämä on mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa, jolloin molempien edellytysten olisi täyttyvä. Tämä vastaisi hallituksen esityksen perusteluissa esitettyä tarvetta 5 §:n 7 kohdan sääntelylle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantaja

Esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalla tarkoitetaan asiakastieto-lain 3 §:n määritelmän mukaisesti viranomaista, julkisoikeudellista yhteisöä, yksityistä elinkeinonharjoittajaa, yhteisöä tai säätiötä, joka järjestää tai toteuttaa sosiaalipalveluja tai terveyspalveluja sekä työnantajaa, joka järjestää työterveyshuollon palvelut työterveyshuoltolain 7 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Palvelunantajan toimitilaa ei ole laissa määritelty. Esityksen perustelujen mukaan palvelunantajan toimitiloilla tarkoitetaan mitä tahansa toimitilaa, jossa palvelunantaja tarjoaa asiakkailleen lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluitaan. Toimitilan käsitettä on tarkoitettu tulkittavan laajasti tarkoittaen kaikkia toimitiloja, joissa palvelunantaja tarjoaa palveluitaan asiakkailleen kattaen myös tilanteet, joissa palvelunantaja esimerkiksi väliaikaisesti toimisi muualla kuin omissa toimitiloissaan.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on kiinnitetty huomiota säännöksen soveltamisalan laajuuteen. Valiokunta toteaa, että ehdotettu sääntely koskee esimerkiksi kaikkia itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivia sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, kuten lääkäreitä, fysioterapeutteja ja psykoterapeutteja. Tietyissä tilanteissa myös esimerkiksi apteekit voivat olla sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottajia, jolloin sääntely koskisi myös apteekkeja. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että esityksessä ei ole arvioitua näin laajan soveltamisalan vaikutuksia ja pitää tärkeänä, että hallintovaliokunta arvioi soveltamisalan mahdollista rajaamistarvetta.

Poliisin tietopyynnön esittäminen ja siihen vastaaminen

Tietopyyntöihin vastaaminen on tavanomaista toimintaa kaikessa julkisen hallinnon toiminnassa jo julkisuuslain (621/1999) perusteella, eikä kyse ole siltä osin uudesta tehtävästä. Ehdotetut muutokset voivat toisaalta lisätä poliisin sosiaali- ja terveydenhuollolle esittämien tietopyyntöjen määrää ja aiheuttavat siten lisätehtäviä sekä poliisille että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että poliisin tietopyyntöjen tulee olla sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kannalta selkeitä ja yksilöityjä. Esityksen perustelujen mukaan

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

tietopyynnön saa tehdä vain päällystään kuuluva poliisimies ja käytännössä poliisi voi tehdä tietopyynnön sähköpostilla, soittamalla tai toimipaikassa läsnä ollessa kysymällä. Suurin osa pyynnöistä tehdään sähköpostilla, jolloin sähköpostilla toimitetaan asiaan liittyvä lomake, tai jos kiiretilanteessa sellaista ei ehditä laatimaan, sähköpostista tulisi käydä ilmi kaikki tarpeelliset tiedot.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien henkilöstöllä ei ole osaamista sääntelyssä viitatus rikoslain säännösten soveltamiseen tai tulkintaan. Tähän liittyen sisäministeriön valiokunnalle antamassa selvityksessä tuodaan esille, että yksittäisen työntekijän ei tarvitse kyetä tulkitsemaan lakipykälien sanamuotoa, vaan vastuu tästä kuuluu organisaatiolle siten kuin esimerkiksi työjärjestyksessä on määritelty. Myös tietosuojasääntely edellyttää, että tietoja käsittelevät henkilöt saavat koulutusta ja ohjausta tietojen käsittelyyn. Valiokunta kuitenkin toteaa, että ehdotetun sääntelyn mukaisen vastuun kantaminen on erityisen haasteellista sosiaali- ja terveydenhuollon itsenäisille ammatinharjoittajille.

Hyvinvointialueilla terveydenhuoltolain 57 §:ssä tarkoitettua vastaavaan lääkäriin tulee kyetä ohjeistamaan henkilökunta toimimaan oikein poliisin tietopyyntöihin vastaamisessa. Vastaavaan lääkäriin tulee pystyä ohjeistamaan, miten henkilökuntaan kuuluva voi puhelimitse tai sähköpostitse arvioida poliisin olevan päällystään kuuluva. Vastaavaan lääkäriin tulee myös ohjeistaa hyvinvointialueilla, miten tietopyynnön edellytysten täyttymistä tulee arvioida. Tiedot pyytävän viranomaisen on arvioitava ja perusteltava myös tietopyyntönsä välttämättömyys käyttötarkoituksen kannalta tarkasti, jotta tiedot luovuttava viranomainen voi näiden perustelujen mukaisesti tehdä päätöksen, voidaanko tiedot luovuttaa. Välttämättömyys merkitsee korkeaa kynnystä tietojen luovuttamiselle. Jos tietojen luovuttaja ei voi vakuuttua tiedonsaannin välttämättömyydestä saamiensa tietojen perusteella, se ei voi katsoa sääntelyn edellytysten täytyneen eikä voi tällöin luovuttaa tietoa. Tällaisissa tilanteissa voidaan pyytää lisäperusteluja tiedon pyytäjältä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin, ettei esityksen perusteella ole tunnistettavissa tilanteita, joissa tiedon luovuttaminen henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa poliisille olisi aidosti välttämätöntä rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Välttämättömyys edellyttää lähtökohtaisesti sitä, ettei ole muita keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Poliisin tulee siten tietopyynnössään esittää tälle perustelut. Tämä edellyttää sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan sitä, että poliisi tietopyynnössään esittää käytettävissään olevat tutkintakeinot ja syyt sille, miksi muut keinot eivät ole riittäviä rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Valiokunta toteaa myös, että jo tieto siitä, että henkilö on hoidettavana terveydenhuollon yksikössä, on arkaluonteinen henkilötieto. Valiokunta korostaakin, että luovutettaessa sosiaali- tai terveydenhuollosta poliisille tietoa henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä, tiedon ei tulisi sisältää tietoa siitä, millaisessa asiassa henkilö on asioinut sosiaali- ja terveydenhuollossa. Usein myös tieto siitä, että henkilö on asioinut tietyssä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä paljastaa tietoa terveydenhuollon sisällöstä. Hallituksen esityksen perusteella vaikuttaa lisäksi siltä, ettei tietoja saataisi vain henkilön olemisesta terveyden- tai sosiaalihuollon yksikössä, vaan myös läsnäolosta tietyllä osastolla, mikä paljastaa henkilön terveydentilaa koskevia tietoja paljon

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

syvällisemmin kuin yksin tieto siitä, että henkilö on ollut esimerkiksi otettu tiettyyn sairaalaan tiettyä aikana. Valiokunnan näkemyksen mukaan hallintovaliokunnan tulee harkita tarvetta rajata sääntelyä tai selventää ja tuoda esille, miksi tietoja edes joissain tapauksissa voitaisiin tarvita näin tarkasti. Lisäksi tietoja pyytävän viranomaisen tulee esittää perustelut siitä, miksi tietoja tarvitaan osaston tarkkuudella.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely edellyttää poliisihenkilöstön ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kouluttamista sekä yhteisiä ohjeistuksia ja toimintamalleja. Lisäksi ehdotetun sääntelyn toimeenpano edellyttää poliisin ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajien yhteistyön tiivistämistä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää välttämättömänä, että hallintovaliokunta kiinnittää mietinnössään erityistä huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajien riittävään koulutukseen, ohjeistukseen ja yhteistyön varmistamiseen sekä resursointiin.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely asettaa vastuun ja myös virkavastuun tietojen luovutuksia hallinnoiville sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajien virkamiehille. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa hallintovaliokunnan harkittavaksi, että sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen luovuttamisesta säädettäisiin ehdotettua tarkemmin niin, että tietojen luovuttamisesta päättäisi hyvinvointialueilla terveydenhuoltolain 57 §:ssä säädetty vastaava lääkäri ja muiden palvelujen antajien osalta palveluntajan vastaava johtaja tai hänen nimeämänsä viranhaltija, jolloin tietopyyntöihin liittyvät vastuut olisivat juridisesti selkeämmät. Samalla tavalla tietopyyntöjen vastuuhenkilö olisi syytä määrittää myös sosiaalihuollossa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että tietopyynnöistä ja tietojen luovutuksista säädettäisiin selkeästi. Dokumentointivelvollisuuden tulee olla selkeää sekä tietoja pyytävän että niitä luovuttavan osalta, jotta prosessi on läpinäkyvää ja jälkikäteen valvottavissa.

Tietojen säilytysajat

Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, ettei esityksessä ole otettu huomioon luovutettavien tietojen elinkaarta ja niiden mahdollisten luovutusten vaikutuksia henkilöiden yksityisyyden suojaan. Tiedon elinkaareen liittyy keskeisesti säilytysajat. Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan etenkin arkaluonteisten henkilötietojen säilytysajasta on tarpeen säätää tarkemmin lailla ja säilytysaika on kyettävä perustelemaan objektiivisesti erikseen kunkin käyttötarkoituksen osalta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että hallintovaliokunnan on tarpeen selvittää tarve säätää erikseen tietojen säilytysajoista.

Hyvinvointialueille ja muille palveluntajille aiheutuvat kustannukset

Esityksessä (s. 39) todetaan, että ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää kuitenkin hallintovaliokunnan vakavaa huomiota siihen, että esityksessä ei ole arvioitu muutoksista hyvinvointialueille aiheutuvia kustannuksia. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemisten perusteella työmäärä hyvinvointialueilla tulee lisääntymään merkittävästi ehdotettujen tiedonsaantioikeuksien vuoksi. Lisäksi välttämättömyyden ja tietojen luovutuksen muiden edellytysten täyttymisen arviointi tulee työllistämään tiedon luovuttajia. Valiokunta toteaa, että niiden rikosten ja tilanteiden

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

joukko, josta tietoja tulee esityksen mukaan poliisille luovuttaa, on nykyiseen verrattuna merkittävän laaja, jolloin kyseessä on hyvinvointialueiden tehtävien olennainen muutos.

Vastuu tietojen luovutuksen oikeudellisten edellytysten olemassaolosta on tietojen luovuttajalla, jolloin ehdotetut muutokset lisäävät hyvinvointialueiden työmäärää. Sosiaali- ja terveysvaliokunta edellyttää, että hallintovaliokunta hankkii mietintöään varten selvityksen mietinnössä ehdotettavien lakimuutosten sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille aiheuttamasta lisätyöstä. Tehtävämuutosten aiheuttama lisätyömäärä tulee sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan korvata hyvinvointialueille hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain (617/2021) 9 §:n mukaisesti täysimääräisesti.

Lisäksi sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittää hallintovaliokunnan huomiota siihen, että esityksessä ei ole arvioitu myöskään taloudellisia vaikutuksia yksityisille sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille.

Lopuksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että ehdotetun lainsäädännön toimeenpanoa ja sen vaikutuksia hoitosuhteen ja sosiaalihuollon asiakassuhteen luottamuksellisuuteen sekä hoitoon ja palveluihin hakeutumiseen tulee seurata ja arvioida.

Valiokunta korostaa, että ehdotetun lainsäädännön toimeenpano edellyttää sekä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden että poliisin koulutusta ja ohjeistusta uuden sääntelyn soveltamiseen. Valiokunta painottaa myös ennakkollisen sekä jälkikäteisen valvonnan merkitystä.

Valiokunta pitää tärkeänä seurata myös tietopyyntöihin liittyvää sosiaali- ja terveydenhuollon työmäärän lisääntymistä ja sen vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajien voimavaroihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp

Helsingissä 7.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Krista Kiuru sd
jäsen Kim Berg sd
jäsen Maaret Castrén kok (osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk (osittain)
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk (osittain)
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Anne Rintamäki ps
jäsen Päivi Räsänen kd (osittain)
jäsen Pia Sillanpää ps (osittain)
jäsen Oskari Valtola kok
jäsen Henrik Wickström r
jäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Jari Koskela ps
varajäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)
varajäsen Pia Lohikoski vas
varajäsen Jaana Strandman ps (osittain)
varajäsen Henrik Vuornos kok(osittain)

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp
Eriävä mielipide /vihr, sd, vas

Eriävä mielipide

Perustelut

Hallituksen esityksen tavoitteet rikostorjunnan tehostamisesta ja viranomaisten tiedonvaihdon parantamisesta ovat sinänsä kannatettavia. On perusteltua, että viranomaisilla on riittävät keinot vakavien rikosten ehkäisemiseen sekä henkeä ja terveyttä uhkaavien tilanteiden torjumiseen.

Esityksessä ehdotettu poliisin tiedonsaantioikeuden laajentaminen sosiaali- ja terveydenhuollosta on kuitenkin kokonaisuutena ongelmallinen ja perusoikeuksien kannalta kestävä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa keskeiset sosiaali- ja terveysalan toimijat (yhtä lausuntoa lukuunottamatta) ovat esittäneet poikkeuksellisen yhtenevän ja kriittisen arvion esityksestä. Näiden asiantuntijatahojen mukaan esitys horjuttaa terveydenhuollon keskeistä perusperiaatetta eli luottamuksellisuutta potilaan ja ammattilaisen välillä.

Asiantuntijoiden mukaan jo tieto henkilön asioinnista sosiaali- ja terveydenhuollossa on lähtökohtaisesti arkaluonteinen tieto, joka kuuluu yksityiselämän suojan piiriin. Käytännössä tällainen tieto voi paljastaa tietoja koskien henkilön terveydentilaa, erityisesti tilanteissa, joissa tieto koskee tiettyä yksikköä tai hoitopaikkaa. Sosiaali- ja terveysalan keskeiset toimijat ovat korostaneet, että esityksen vaikutukset ulottuvat yksittäisiä rikostapauksia laajemmalle. Esitys heikentää luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja voi johtaa siihen, että ihmiset viivyttävät hoitoon hakeutumista tai jättävät hakeutumatta hoitoon kokonaan. Luottamuksen heikkeneminen kohdistuu koko väestöön, ei vain rikoksesta epäiltyihin.

Lääkäriliitto on lausunnossaan todennut, että esityksen hyödyt ja haitat eivät ole oikeassa suhteessa, ja että tiedonsaantioikeuden laajentaminen lieviin rikoksiin ei täytä perusoikeuksien rajoituksille asetettua välttämättömyyden vaatimusta. HUS on puolestaan korostanut, että vaikutus hoitoon hakeutumiseen voi olla merkittävä ja johtaa koko järjestelmän toiminnan heikkenemiseen.

Myös sosiaalialan ja hoitoalan ammattilaiset ovat tuoneet esiin, että esitys asettaa sotehenkilöstön vaikeaan asemaan, jossa heidän odotetaan arvioivan poliisin tietopyyntöjen välttämättömyyttä ja laillisuutta tilanteissa, joissa heillä ei ole siihen riittäviä edellytyksiä. Tämä lisää oikeusturv loukkausten riskiä sekä asiakkaiden että henkilöstön näkökulmasta.

Erityisen ongelmallista on, että tiedonsaantioikeutta laajennetaan myös lievien rikosten selvittämiseen jo esitutkintavaiheessa. Sote-alan toimijat ovat pitäneet tätä keskeisenä ongelmana, koska tällainen laajennus ei ole oikeasuhtainen suhteessa siihen, kuinka merkittävästi se voi heikentää luottamusta sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Esityksen haitat, erityisesti luottamuksen mureneminen ja hoitoon hakeutumisen esteet, ovat epäsuhtaisen suuret suhteessa saavutettaviin hyötyihin.

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp
Eriävä mielipide /vihr, sd, vas

Katsomme, että esitys on sosiaali- ja terveydenhuollon näkökulmasta valmisteltu puutteellisesti eikä täytä perusoikeusjärjestelmän vaatimuksia. Tämän vuoksi lakiehdotus tulisi hylätä.

Samalla on kuitenkin todettava, että asiantuntijakuulemisen perusteella tietyt rajatut tilanteet ovat perusteltuja. Myös sote-alan toimijat ovat pitäneet hyväksyttävänä sitä, että poliisilla on riittävät tiedonsaantioikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon toimipaikoissa tapahtuneiden rikosten selvittämiseksi sekä henkeä tai terveyttä uhkaavien välittömien vaaratilanteiden torjumiseksi.

Kadonneiden henkilöiden osalta sääntelyn tarve on arvioitava erityisen huolellisesti perusoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden näkökulmasta, eikä esityksessä ole tältä osin riittävän tarkkarajaista sääntelyä. Sen takia kadonneiden henkilöiden etsimiseen liittyvää tiedonsaantioikeutta voidaan pitää perusteltuna vain hyvin rajatuissa ja tarkasti määritellyissä tilanteissa, joissa on perusteltu syy epäillä henkilön olevan hengen tai terveyden kannalta välittömässä ja konkreettisessa vaarassa.

Kiinnitämme myös vakavaa huomiota myös esityksen käsittelytapaan valiokunnassa. Eduskunnan työjärjestyksen mukaan valiokunnan tulee saada asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset ennen valmistavan keskustelun käymistä. Tässä asiassa valiokunta ei kuitenkaan saanut käyttöönsä kaikkia keskeisiä selvityksiä, mukaan lukien sisäministeriön pykälämuutoksia ja oikeasuhtaisuuden punnintaa koskevaa täydentävää aineistoa.

Valiokunnan oppositioedustajat esittivät asiantuntijakuulemisten jatkamista ja lisäselvitysten pyytämistä, jotta sosiaali- ja terveysvaliokunta voisi muodostaa kantansa riittävän tiedon pohjalta. Hallituspuolueet kuitenkin päättivät äänestyksessä olla jatkamatta kuulemisia ja olla pyytämättä lisäselvityksiä. Tällainen menettely on ongelmallinen eduskunnan työjärjestyksen ja hyvän lainsäädäntövalmistelun periaatteiden näkökulmasta. Kun kyse on perusoikeuksiin merkittävästi puuttuvasta sääntelystä, korostuu tarve huolelliselle, kattavaan selvitykseen perustuvalla valmistelulla.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että lakiehdotukset hyväksytään muutoin valiokunnan lausunnon mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 4 luvun 5 § muutettuna ja

*että hallintovaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi yhden lausuman (**Eriävän mielipiteen lausumaesitys**).*

Eriävän mielipiteen muutosesitykset

Valiokunnan lausunto StVL 8/2026 vp
Eriävä mielipide /sd, vihr, vas

5 §

Tietojen saanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, poliisilla on päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitettulta palveluntajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajan toimitiloissa tietynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön:

~~1) sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankaran rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta;~~

~~2) rikoslain 20 luvun 6, 8 tai 18 §:ssä, 21 luvun 7, 10 tai 15 §:ssä tai 23 luvun 1 tai 3 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi tai selvittämiseksi;~~

1) rikoslain 17 luvun 6 §:ssä, 28 luvun 1, 3 tai 4 §:ssä, 35 luvun 1 §:ssä tai 41 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, jos teko kohdistuu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön;

2) yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran;

~~5) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta;~~

~~6) henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten;~~

3) kadonneen tai kadonneeksi epäillyn ja mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi.

Eriävän mielipiteen lausumaesitys

Eduskunta edellyttää, että mahdollisissa tulevissa sosiaalihuollon asiakastietoja tai potilastietoja koskevissa lainvalmisteluhankkeissa valtioneuvosto varmistaa, että valmistelussa on mukana koko valmistelun ajan sosiaali- ja terveysministeriön edustus ja muutokset valmistellaan yhteistyössä alan toimijoiden kanssa.

Helsingissä 7.5.2026

Bella Forsgrén vihr
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Aki Lindén sd
Ville Merinen sd
Pia Lohikoski vas